

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Geëiste en opgelegde sancties bij moord en doodslag, 1993-2004

Nieuwbeerta, P.; Wingerden, S.G.C. van

Citation

Nieuwbeerta, P., & Wingerden, S. G. C. van. (2006). Geëiste en opgelegde sancties bij moord en doodslag, 1993-2004. *Trema: Tijdschrift Voor De Rechterlijke Macht*, 29(7), 280-285. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/15153>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/15153>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

In de volgende aflevering van Trema wordt een opvolgend artikel van deze auteurs gepubliceerd met de titel: 'Ontwikkelingen in de lengte van gevangenisstraffen voor moord en doodslag: Een trend naar langere straffen'.

Geëiste en opgelegde sancties bij moord en doodslag, 1993–2004

In dit artikel wordt op basis van de Databank Moord en Doodslag van het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) beschreven hoe het OM en de rechter moord en doodslag in de periode 1993–2004 hebben vervolgd en bestraft. Het OM heeft 1852 verdachten voor moord en 786 voor doodslag gedagvaard. Bij driekwart van de verdachten wordt een tijdelijke gevangenisstraf geëist en bij nog eens 12% gevangenisstraf in combinatie met tbs. Levenslang wordt 34 keer geëist. De rechter veroordeelt de moord- en doodslagverdachten vaak voor een lichter delict dan waarvoor ze vervolgd worden. Ook de gemiddeld opgelegde strafduur is lager dan de geëiste strafduur (7,6 versus 8,8 jaar). 65% van de verdachten wordt lager bestraft dan de strafeis. Zowel bij de rechter als bij het OM is de strafduur bij moord hoger dan bij doodslag. Wanneer naast gevangenisstraf tevens tbs wordt opgelegd, is de strafduur lager.

1. Inleiding

Jaarlijks worden 200 tot 220 personen opzettelijk door geweld om het leven gebracht. Bij de meeste van deze moorden of doodslagen wordt een verdachte door het openbaar ministerie (OM) vervolgd en door rechters be-recht.

Verassend genoeg is in ons land weinig bekend over de afdoening van voltooide moord en doodslag. De rapportages van het OM, van de rechtbanken en van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) maken bijvoorbeeld geen onderscheid tussen pogingen en voltooide moorden en doodslagen. Beide worden door het CBS gerapporteerd als 'misdrijf tegen het leven en persoon'. Bovendien ontbreekt het aan inzicht in de wijze waarop moord- en doodslagverdachten het strafrechtelijk systeem doorlopen, doordat politie, OM en rechtbanken alleen het 'eigen werk' registreren.

Een dataset waarin wel al de afdoeningsgegevens gezamenlijk geregistreerd zijn, was niet eerder voorhanden.

De afgelopen decennia zijn er in Nederland dan ook slechts enkele studies geweest waarin de afdoening van moord en doodslag is onderzocht. In een rapport van Zoomer wordt over de periode 1973–1976 de strafvordering en straftoemeting in gevallen van zware criminaliteit onderzocht, waaronder moord, doodslag en gekwalificeerde doodslag (Zoomer 1981). Het onderzoek richt zich onder meer op de verschillen tussen de geëiste en opgelegde straf. Bij het onderzoek wordt echter geen onderscheid gemaakt tussen voltooide moorden of doodslagen of pogingen daartoe.

Andere onderzoeken richten zich wel specifiek op de vervolging en berechting van voltooide moord en doodslag. De studies 'Moord en doodslag in 1998' door Smit e.a. (2001), 'Moord en doodslag in Nederland, 1992-2001' van Leistra en Nieuwbeerta (2003), 'Criminaliteit en

* Paul Nieuwbeerta is senior onderzoeker bij het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandaving (NSCR) en bijzonder hoogleraar

'Empirisch-Theoretische Analyse van Maatschappelijke Effecten van Overheidsbeleid' bij de capaciteitsgroep Sociologie van de Faculteit Sociale

Wetenschappen van de Universiteit Utrecht. Sigrid van Wingerden is onderzoeker bij het Departement Strafrecht en Criminologie, Universiteit Leiden.

Rechtshandhaving 2004' van Eggen en Van der Heide (2005) en de studie van Bijleveld en Smit (2004) geven een overzicht van de door het OM geëiste en door de rechter opgelegde sancties (zie ook Nieuwbeerta & Leistra 2003, 2004). In sommige studies wordt ook gekeken naar de invloed van een aantal kenmerken van delicten en daders op de geëiste en opgelegde sancties. De analyses zijn echter beperkt van aard.

In dit artikel beogen we deze tekortkomingen te overkomen. Onderzocht wordt *hoe voltooide moord en doodslag in Nederland in de periode 1993–2004 door het OM worden vervolgd en door de rechter worden afgedaan*. We bestuderen hoe vaak het OM een vervolging instelt voor moord dan wel voor doodslag, welke sanctie daarbij wordt geëist, voor welk delict de rechter¹ een uitspraak doet en welke sanctie de rechter aan de verdachte oplegt.²

2. Data

Om de afdoening en straftoemeting bij moord en doodslag te onderzoeken maken we gebruik van de gegevens van de Databank Moord en Doodslag, die op het Nederlands Studiecentrum voor Criminaliteit en Rechtshandaving is opgezet (zie voor een overzicht Nieuwbeerta 2006, Leistra & Nieuwbeerta 2003 en Nieuwbeerta & Leistra 2003). Hierin zijn alle gevallen geregistreerd waarbij het OM in de periode 1992–2004 een vervolging heeft ingesteld voor moord (art. 289 en 291 Sr) of doodslag (art. 287, 288 en 290 Sr).³ Van doodslag is sprake wanneer een verdachte het slachtoffer opzettelijk van het leven heeft beroofd. Als de doodslag plaatsvindt met voorbedachten rade is het moord. Voor dit onderzoek is de Databank Moord en Doodslag

aangevuld met afdoeningsgegevens in eerste aanleg afkomstig van 'OM-data'.⁴ Hiertoe zijn de afdoeningsgegevens van de feiten waarvoor vervolgd wordt op basis van het parketnummer gekoppeld aan de gegevens van de bijbehorende strafzaken. Op deze manier werd duidelijk of de verdachte voor moord of doodslag werd vervolgd, welke sanctie door het OM werd geëist, welke uitspraak de rechter in eerste aanleg heeft gedaan, of de verdachte voor moord of doodslag werd veroordeeld, en welke sanctie de rechter aan de verdachte oplegde.⁵ Aangezien het OM pas in 1993 een automatisering doorvoerde, zal dit onderzoek naar de afdoening en straftoemeting bij moord en doodslag gebaseerd zijn op de Databank Moord en Doodslag 1993–2004.⁶

3. Afdoeningen van moord en doodslag

3.1. Vervolging door het OM

In de periode 1993–2004 zijn er 2638 verdachten gedagvaard voor moord of doodslag: 1852 voor moord en 786 voor doodslag. Welke sanctie heeft het OM daarbij geëist? Helaas is de informatie die in OM-data zit hierover niet volledig. Het geëiste sanctietype is bij 751 verdachten onbekend. Dit komt waarschijnlijk omdat het niet verplicht is om deze gegevens in OM-registraties in te vullen. Bij driekwart van de resterende verdachten eist het OM een tijdelijke gevangenisstraf (zie tabel 1). Een tijdelijke gevangenisstraf in combinatie met tbs wordt bij 12% van de verdachten geëist. Een levenslange gevangenisstraf eist het OM 34 keer (één keer in combinatie met tbs). Tussen moord- en doodslagverdachten bestaan geen grote verschillen in het geëiste sanctietype, hoewel bij moordverdachten relatief wel wat vaker levenslang of tbs wordt geëist.

Tabel 1. Verdeling van de verdachten naar de eis van het OM

	Eis: Moord		Eis: Doodslag		Totaal	
	%	N	%	N	%	N
Tijdelijke gevangenisstraf	75,2	982	75,1	437	75,2	1419
Tijdelijke gevangenisstraf en tbs	11,7	153	13,6	79	12,3	232
Levenslange gevangenisstraf ^a	2,2	28	1	6	1,8	34
Alleen tbs	3,8	50	2,2	13	3,3	63
Jeugddetentie en/of PIJ	1,2	16	2,2	13	1,5	29
Vrijspraak, Overig	5,9	76	5,9	34	5,9	110
Onbekend	-	547	-	204	-	751
Totaal	100%	1852	100%	786	100%	2638

a In één geval is levenslange gevangenisstraf in combinatie met tbs geëist.

1 Hoewel moord en doodslag voor een meervoudige kamer worden behandeld, wordt hier gemakshalve over 'de rechter' gesproken.

2 Aangezien moord en doodslag tot de ernstigste delicten uit het Wetboek van Strafrecht behoren, waarbij voorlopige hechtenis eerder regel dan uitzondering

is, wordt in dit onderzoek de beslissing van de officier van justitie om de verdachte in voorlopige hechtenis te stellen buiten beschouwing gelaten.

3 De databank bevat ook gegevens van niet-opgeloste moorden en van dader-, delict- en slachtofferkenmerken, maar die zijn voor deze bijdrage irrelevant.

4 OM-data is afgeleid van COMPAS, het landelijke administratiesysteem van het OM.

5 Helaas bevat OM-data geen informatie over eisen en uitspraken in hoger beroep en/of cassatie.

6 Voor 1993 ontbraken ook bij diverse verdachten de benodigde gegevens. Deze zijn apart aangevuld.

Tabel 2. Duur van de geëiste tijdelijke gevangenisstraf^a

	Eis: Gev. (N=982)	Moord Gev. en tbs (N=153)	Eis: Gev. (N=437)	Doodslag Gev. en tbs (N=79)	Totaal (N=1651)
<1 jaar	2	4	3	3	3
1-5 jaar	15	30	32	42	22
6-10 jaar	30	41	41	35	34
11-15 jaar	42	20	22	17	33
16-20 jaar	10	4	2	4	8
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%
Gem. aantal jaren	9,9	7,2	7,3	6,6	8,8

a Van 27 verdachten (per kolom respectievelijk: 5, 1, 20 en 1) is wel een tijdelijke gevangenisstraf geëist, maar is de geëiste duur onbekend.

Van de 1651 verdachten tegen wie een tijdelijke gevangenisstraf (al dan niet in combinatie met tbs) wordt geëist, bedraagt de gemiddelde duur van de geëiste vrijheidsstraf 8,8 jaar (zie tabel 2).⁷ Het OM eist bij moord een straf, die gemiddeld 2,5 jaar hoger is dan de strafduur die bij doodslag wordt geëist. Wanneer alleen gevangenisstraf wordt geëist, bedraagt die eis gemiddeld 2 jaar meer dan wanneer gevangenisstraf in combinatie met tbs wordt geëist. Een strafduur van 6 tot en met 10 jaar is procentueel gezien de meest voorkomende strafeis. Straffen uit de hoogste categorieën (11-15 en 16-20 jaar) worden relatief vaker geëist wanneer bij een moordverdachte alleen gevangenisstraf wordt geëist.

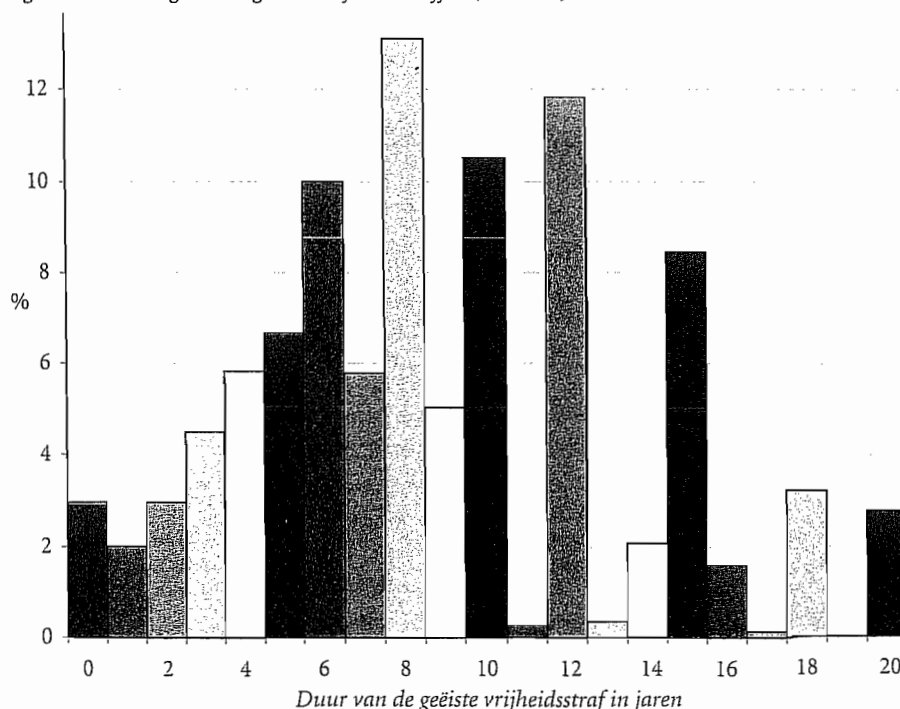
Figuur 1 geeft de totale verdeling van de duur van de geëiste gevangenisstraffen weer. De strafduur die het meest geëist

wordt, is 8 jaar (13%) (zie figuur 1). Opvallend is dat een vrijheidsstraf van 11, 13, of 17 jaar nauwelijks wordt geëist en dat een strafduur van 19 jaar helemaal niet wordt geëist. Mogelijk komt dit doordat een officier van justitie bij lagere straffen (tot ongeveer 4 jaar) in maanden denkt, bij langere straffen in jaren en bij nog langere straffen (bijvoorbeeld boven de 10 jaar) zelfs in twee-jaar perioden. Duidelijk is wel dat er forse verschillen zijn in de duur van de gevangenisstraf die bij moord of doodslag wordt geëist.

3.2. Uitspraak door de rechter

Het OM heeft in totaal 2638 verdachten gedagvaard voor moord en doodslag. 65% van de verdachten die vervolgd zijn voor moord kreeg ook een rechterlijke uitspraak voor moord (zie tabel 3). Bij 22% van de moordverdachten achtte de rechter de voorbedachte rade niet bewezen. Zij hebben daarom een uitspraak voor doodslag gekregen. 5% van de moordverdachten kreeg een uitspraak op basis van een ander wetsartikel en bij 8% is de uitspraak onbekend. Van de verdachten die voor doodslag zijn vervolgd, kreeg 72% ook een uitspraak voor doodslag. Bij 20% baseerde de rechter zijn uitspraak op een ander wetsartikel en bij 9% van de doodslagverdachten is de rechterlijke uitspraak onbekend. In totaal is 46% van de gedagvaarde verdachten veroordeeld voor moord en 37% voor doodslag. De grondslag van de veroordeling is dus vaak minder ernstig dan de grondslag van de vervolging.

Figuur 1. Verdeling van de geëiste vrijheidsstraffen (N=1624)

Tabel 3. Grondslag van de veroordeling naar grondslag van de vervolging

	Eis:	Moord	Eis: Doodslag		Totaal	
	%	N	%	N	%	N
Uitspraak: Moord (art. 289, 291 Sr)	65	1199	-	-	46	1199
Uitspraak: Doodslag (art. 287, 288, 290 Sr)	22	408	72	565	37	973
Uitspraak: Een ander artikel	5	92	20	154	9	246
Uitspraak: Onbekend	8	153	9	67	8	220
Totaal	100%	1852	100%	786	100%	2638

Wanneer uitsluitend wordt gekeken naar de verdachten die een rechterlijke uitspraak hebben gekregen voor moord of doodslag (zie tabel 4), blijkt dat van deze 2172 verdachten aan slechts 72 verdachten géén vrijheidsbenemende sanctie wordt opgelegd. Zij worden vrijgesproken, ontslagen van alle rechtsvervolging, of krijgen een overige of onbekende sanctie. Van de verdachten die wel tot een vrijheidsbenemende sanctie worden veroordeeld, moeten er 25 een levenslange gevangenisstraf uitzitten (waarvan één in combinatie met tbs). Aan 97 verdachten wordt tbs opgelegd. 46 verdachten worden tot jeugddetentie en/of plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ) veroordeeld. De overige 1932 verdachten worden tot een tijdelijke gevangenisstraf veroordeeld (waarvan 395 in combinatie met tbs).

Niet alleen de geëiste, ook de opgelegde strafduur is soms niet ingevuld in OM-data. Van de 1932 verdachten die tot een tijdelijke gevangenisstraf zijn veroordeeld is slechts bij 1339 verdachten zowel de duur van de geëiste, als van de opgelegde gevangenisstraf bekend. Voor deze verdachten kan de afdoening door de rechter worden vergeleken met de afdoening door het OM. 65% van deze verdachten blijkt lager te worden bestraft dan de strafeis. 28% van de opgelegde straffen is identiek aan de geëiste straffen. In de res-

terende 7% legt de rechter een hogere vrijheidsstraf op dan geëist door het OM.

Wanneer de duur van de geëiste en opgelegde straf wordt ingedeeld in categorieën, wordt nog duidelijker, dat de rechter relatief vaak een strafdur uit dezelfde of een lagere categorie oplegt, als waaruit geëist werd (zie tabel 5). Wanneer het OM een gevangenisstraf eist met een duur van 1 tot en met 5 jaar, legt de rechter in 87% van de zaken tevens een strafdur op van diezelfde categorie. Maar ook is duidelijk dat rechters relatief vaak een lagere straf opleggen. Bij een eis tussen de 16 en de 20 jaar, legt de rechter vaker een straf op uit een lagere categorie. Omdat bij bijna 30% van de strafzaken onbekend is wat de duur van de geëiste vrijheidsstraf was, moeten de resultaten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Van de 1932 verdachten die voor moord of doodslag tot een gevangenisstraf worden veroordeeld, is bij 21 verdachten de duur van de opgelegde gevangenisstraf onbekend. Aan de resterende 1911 verdachten legt de rechter gemiddeld een gevangenisstraf op van 7,6 jaar (zie tabel 6). Dat is 1,2 jaar minder dan de gemiddelde strafeis van het OM. Ook bij de rechter is de strafdur bij moord hoger dan bij doodslag (8,3 versus 6,4 jaar). Wanneer naast gevangenisstraf tevens tbs wordt opgelegd, bedraagt de strafdur 2,1 jaar minder

Tabel 4. Verdeling opgelegde sanctietypen naar grondslag van de veroordeling

	Uitspraak:	Moord	Uitspraak: Doodslag		Totaal	
	%	N	%	N	%	N
Tijdelijke gevangenisstraf	71,1	852	70,4	685	70,8	1537
Tijdelijke gevangenisstraf en tbs	17,8	213	18,7	182	18,2	395
Levenslange gevangenisstraf ^a	1,8	21	0,4	4	1,1	25
Alleen tbs	4,7	56	4,2	41	4,5	97
Jeugddetentie en/of PIJ	2,3	26	2	20	2,2	46
Vrijspraak, Overig	2,4	28	4,2	41	3,2	69
Onbekend	0,3	3	-	-	0,1	3
Totaal	100%	1199	100%	973	100%	2172

^a In één geval is levenslang in combinatie met tbs opgelegd.

7 Het gaat hier om de duur van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf. De voor-

waardelijke vrijheidsstraf is in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

Tabel 5. *Opgelegde strafduur naar geëiste strafduur (in percentages)*

Opgelegde strafduur	<1 jaar	1-5 jaar	6-10 jaar	11-15 jaar	16-20 jaar	Onbekend	Totaal	N
<1 jaar	60	6	2	0	3	3	3	62
1-5 jaar	24	87	26	6	2	30	30	579
6-10 jaar	8	7	70	44	17	42	45	872
11-15 jaar	4	1	2	49	42	16	16	317
16-20 jaar	4			1	37	6	4	81
Onbekend	—	—	—	—	—	4	1	21
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	1932

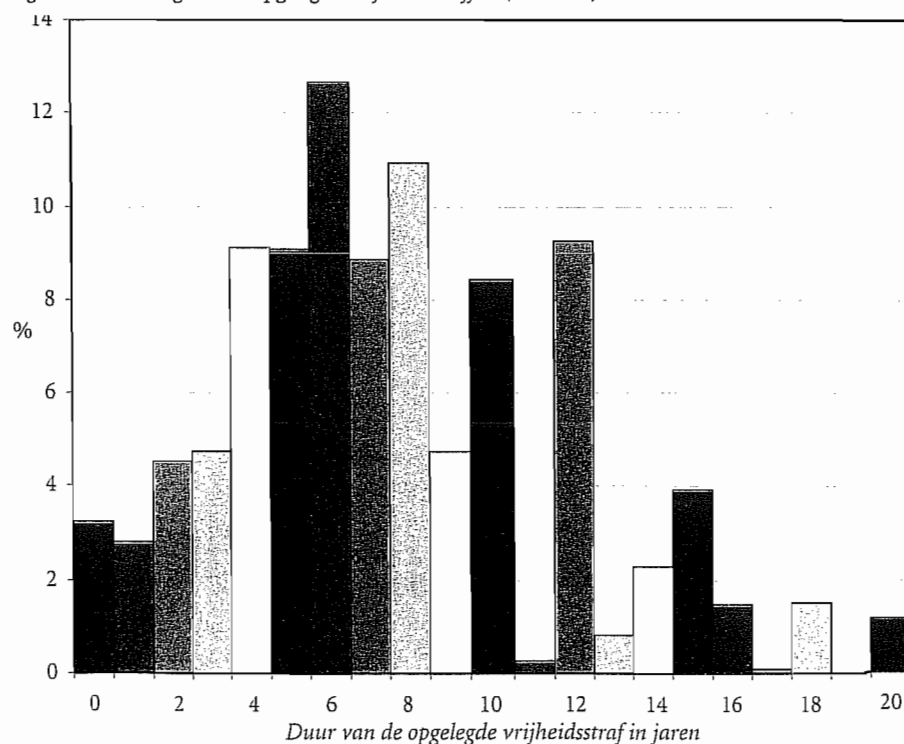
dan wanneer alleen gevangenisstraf wordt opgelegd. Bij verdachten die voor doodslag worden veroordeeld is dit verschil kleiner dan bij verdachten die voor moord worden veroordeeld (1,2 versus 2,6 jaar). De hoogste gemiddelde straf wordt opgelegd wanneer een verdachte voor moord tot gevangenisstraf wordt veroordeeld (9 jaar). Niet alleen de gemiddelde strafduur, ook de spreiding van de straffen geeft aan welke straffen de rechter oplegt. Net als bij het OM, worden ook hier bij de verdachten die voor moord tot een gevangenisstraf worden veroordeeld procentueel gezien meer straffen uit de hogere categorieën (11-15 en 16-20 jaar) opgelegd dan bij andere verdachten. Van alle 1911 verdachten die voor moord of doodslag tot gevangenisstraf of gevangenisstraf in combinatie met tbs worden veroordeeld, krijgt een derde een gevangenisstraf van 5 jaar of minder. 21% krijgt een gevangenisstraf van meer dan 10 jaar.

In figuur 2 is de verdeling van de opgelegde gevangenisstraffen weergegeven. Net als bij het OM varieert de straf-

duur bij de rechter ook van 0 tot 20 jaar. Toch is de frequentieverdeling van de opgelegde straffen verschillend van de frequentieverdeling van de geëiste straffen (zie figuur 1). De strafduur die de rechter oplegt, is vaker korter en minder vaak langer dan de strafduur die het OM eist. Opvallend is dat ook bij de rechter niet of nauwelijks straffen van 11, 17 en 19 jaar worden opgelegd. Duidelijk is wel dat er – net als bij de eisen van het OM – ook forse verschillen zijn in de duur van de gevangenisstraf die bij moord of doodslag wordt opgelegd.

4. Conclusie

In deze bijdrage hebben we beschreven op welke wijze het OM en de rechter voltooide moorden en doodslagen in de periode 1993-2004 hebben vervolgd en berecht. Deze informatie was nog niet eerder voorhanden, omdat het OM en de rechtbanken alleen het eigen werk registreren en niet de afdoening door het OM en door de rechter tezamen. Dit

Figuur 2. *Verdeling van de opgelegde vrijheidsstraffen (N=1911)*

onderzoek biedt daarom voor de rechterlijke macht en voor de burger een belangrijk inzicht in de wijze waarop moord- en doodslagverdachten het strafrechtelijk systeem doorlopen.

In de periode 1993-2004 heeft het OM 1852 verdachten voor moord vervolgd en 786 voor doodslag. Het OM eist bij 75% van de verdachten een tijdelijke gevangenisstraf en bij nog eens 12% gevangenisstraf in combinatie met tbs. De duur van de geëiste gevangenisstraf bedraagt gemiddeld 8,8 jaar. De rechter heeft bij 2172 verdachten een uitspraak voor moord (1199) of doodslag (973) gedaan. 71% van de verdachten wordt tot een tijde-

Tabel 6. Duur van opgelegde tijdelijke gevangenisstraf^a

	Uitspraak:		Uitspraak:		Totaal
	Gev.	Moord	Gev.	Doodslag	
	(N=852)	Gev. en tbs (N=213)	(N=685)	Gev. en tbs (N=182)	
<1 jaar	4	1	4	1	3
1–5 jaar	18	43	35	59	30
6–10 jaar	45	46	49	34	46
11–15 jaar	26	8	10	5	17
16–20 jaar	7	2	2	2	4
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%
Gem. aantal jaren	9,0	6,4	6,7	5,5	7,6

a Van 21 verdachten (per kolom respectievelijk: 5, 0, 15 en 1) is wel een tijdelijke gevangenisstraf opgelegd, maar is de opgelegde duur onbekend. Deze zijn niet meegenomen bij het berekenen van de percentages.

lijke gevangenisstraf veroordeeld, en nog eens 18% tot gevangenisstraf in combinatie met tbs. De strafduur die de rechter oplegt, is gemiddeld ruim twee jaar lager dan de geëiste strafduur.

De strafduur die wordt geëist en opgelegd is afhankelijk van de grondslag van de vervolging en van de veroordeling: zowel de geëiste als de opgelegde strafduur is bij moord hoger dan bij doodslag (een verschil van respectievelijk 2,5 en 2 jaar). Daarnaast is de strafduur afhankelijk van het geëiste en opgelegde straftype: wanneer alleen gevangenisstraf wordt geëist of opgelegd, is de strafduur ruim 2 jaar hoger dan wanneer tevens tbs wordt geëist of opgelegd. Wanneer de afdoening door de rechter in verhouding tot de eisen van het OM wordt onderzocht, blijkt dat de rechter de eisen van het OM op verschillende punten afzwakt: de rechter veroordeelt 22% van de moordverdachten voor doodslag en 20% van de doodslagverdachten voor een ander, lichter feit, de rechter legt minder vaak een levenslange gevangenisstraf op dan geëist en de strafduur die de rechter oplegt, is lager dan de geëiste strafduur.

Bovenstaande bevindingen zijn de eerste van ons onderzoek naar justitiële afdoening van moord en doodslag in ons land. Er is nog veel onbekend. Bijvoorbeeld: zijn rechters steeds zwaarder gaan straffen? En: in hoeverre hangen de straffen samen met delict-, dader- en slachtofferkenmerken van de moorden en doodslagen. In vervolgpublishaties hopen we daar meer inzicht over te geven.

Literatuur

Bijleveld & Smit 2004

C.J.H. Bijleveld & P. Smit, 'The Netherlands', in: D.P. Farrington, D.A. Langan & M. Tonry (red.), *Cross-National Studies in Crime and Justice*, Washington, DC: Bureau of Justice Statistics 2004, p. 151-186.
(<http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/cnsj.pdf>)

Eggen & Van der Heide 2005

A.Th.J. Eggen & W. van der Heide (red.), *Criminaliteit en rechtshandhaving 2004: ontwikkelingen en samenhangen*, Onderzoek en beleid 237, Den Haag: Boom Juridische uitgevers, CBS, WODC 2005.

Leistra & Nieuwbeerta 2003

G. Leistra & P. Nieuwbeerta, *Moord en doodslag in Nederland 1992–2001*, Amsterdam: Prometheus 2003.

Nieuwbeerta 2006

P. Nieuwbeerta, *Databank Moord en Doodslag 1992–2004: Codeboek*, Interne NSCR publicatie 2006.

Nieuwbeerta & Leistra 2004

P. Nieuwbeerta en G. Leistra, 'Moord en doodslag in Nederland, 1992–2001', *Bevolkingstrends. Statistisch kwartaalblad over de demografie van Nederland* 2004, 52(2), p. 24-32.

Nieuwbeerta & Leistra 2003

P. Nieuwbeerta & G. Leistra, 'Moord en doodslag in Nederland. Een overzicht van alle zaken in de periode 1992–2001', *Tijdschrift voor Veiligheid en Veiligheidszorg* 2003, 2(3), p. 36-54.

Smit e.a. 2001

P.R. Smit, S. van der Zee, W. van der Heide & F. Heide, *Moord en doodslag in 1998*, Onderzoeksnotities 2001/8, Den Haag: WODC 2001.

Zoomer 1981

O.J. Zoomer, *De strafvordering en straftoemeting in gevallen van zware criminaliteit. Een overzicht van de jaren 1973–1976 en een analyse van de beslissingen van officieren van justitie*, Onderzoek en beleid 25, Den Haag: WODC Staatsuitgeverij 1981.

De rechter legt voor moord en doodslag gemiddeld een gevangenisstraf op van 7,6 jaar. Dat is 1,2 jaar minder dan de gemiddelde strafeis van het OM.